

**Wyrok z dnia 29 sierpnia 1995 r.
I PRN 41/95**

Nauczycielowi ośrodka adopcyjno-opiekuńczego, w okresie od 1 kwietnia 1993 r. do 31 maja 1994 r., nie przysługiwał dodatek za trudne warunki pracy przewidziany w § 16 ust. 2 pkt 4 c zarządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 kwietnia 1993 r. zmieniającego zarządzenie w sprawie wynagrodzenia nauczycieli (M.P. Nr 23, poz. 239).

Przewodniczący SSN: Teresa Flemming-Kulesza, Sędziowie SN: Józef Iwulski, Jadwiga Skibińska-Adamowicz (sprawozdawca),

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 29 sierpnia 1995 r. sprawy z powództwa Urszuli B. przeciwko Wojewódzkiemu Ośrodkowi Adopcyjno-Opiekuńczemu w W. o wynagrodzenie, na skutek rewizji nadzwyczajnej Ministra Pracy i Polityki Socjalnej [...] od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu z dnia 7 listopada 1994 r. [...]

o d d a l i ł rewizję nadzwyczajną.

U z a s a d n i e

Powódka Urszula B. żądała zasądzenia od Wojewódzkiego Ośrodka Adopcyjno-Opiekuńczego w W. dodatku w wysokości 40% wynagrodzenia zasadniczego z tytułu trudnych warunków pracy za okres od 1 września 1993 r. do 30 czerwca 1994 r. podając, że jest w tymże Ośrodku zatrudniona w charakterze psychologa w pełnym wymiarze czasu pracy na podstawie umowy o pracę zawartej na czas nie określony.

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy dla Wrocławia Śródmieścia wyrokiem z dnia 27 czerwca 1994 r. uwzględnił powództwo wraz z odsetkami i kosztami procesu. Sąd ten ustalił, że pozwany Ośrodek Adopcyjno-Opiekuńczy jest placówką specjalistyczną o charakterze konsultacyjno-diagnostycznym, co wynika z rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 sierpnia 1993 r. w sprawie ośrodków adopcyjno-opiekuńczych (Dz. U. Nr 84, poz. 394) oraz ze statutu Ośrodka. Przepis § 14 ust. 2 wymienionego rozporządzenia ustala, że uprawnionymi do dodatku za trudne warunki pracy są między innymi pracownicy pedagogiczni ośrodków diagnostyczno-konsultacyjnych, a powódka jest takim pracownikiem.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu wyrokiem z dnia 7 listopada 1994 r., rozpoznając rewizję strony pozwanej, zmienił tylko o tyle wyrok Sądu I instancji, że oddalił powództwo o zapłatę omawianego dodatku za czerwiec 1994 r., poza tym rewizję oddalił i zasądził na rzecz powódki koszty postępowania rewizyjnego.

Sąd Wojewódzki podzielił pogląd Sądu Rejonowego co do tego, że za czas poprzedzający 1 czerwca 1994 r. powódce należy się sporny dodatek, gdyż dopiero zarządzenie z dnia 11 maja 1994 r. zmieniające zarządzenie z dnia 4 lutego 1994 r. w sprawie wynagradzania nauczycieli (Dz. U. Nr 10, poz. 80) ograniczyło krąg osób

uprawnionych do dodatku za trudne warunki pracy do pracowników pedagogicznych rodzinnych ośrodków diagnostyczno- konsultacyjnych, natomiast z przepisów obowiązujących przed wskazaną datą nie można wyprowadzić takiego ograniczenia.

Od powyższego wyroku złożył Minister Sprawiedliwości rewizję nadzwyczajną opartą na zarzucie rażącego naruszenia § 14 ust. 2 pkt 4 lit. d rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 4 lutego 1994 r. w sprawie wynagradzania nauczycieli (Dz. U. Nr 10, poz. 80) oraz na zarzucie naruszenia interesu Rzeczypospolitej Polskiej, w której domagał się uchylecia zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Rejonowego i oddalenia powództwa.

Rewidujący podniósł, że według § 14 ust. 2 lit. d wskazanego rozporządzenia dodatki za trudne warunki pracy przysługują pracownikom pedagogicznym ośrodków diagnostyczno-konsultacyjnych. Tymczasem pozwany nie jest takim ośrodkiem, lecz specjalistyczną placówką o charakterze diagnostyczno-konsultacyjnym (§ 1 ust. 3). Przede wszystkim jest on ośrodkiem adopcyjno-opiekuńczym resortu edukacji narodowej, podczas gdy ośrodki diagnostyczno-konsultacyjne są placówkami resortu wymiaru sprawiedliwości. Pracownicy ośrodków adopcyjno-wychowawczych nie pracują bezpośrednio z dziećmi, a warunki ich pracy znacznie różnią się od warunków pracy pracowników pedagogicznych rodzinnych ośrodków diagnostyczno-konsultacyjnych, którzy przeprowadzają badania nieletnich oraz udzielają pomocy zakładom poprawczym i schroniskom dla nieletnich w sprawowaniu specjalistycznej opieki nad nieletnimi. Również w praktyce przez ośrodki diagnostyczno-konsultacyjne rozumiało się rodzinne ośrodki diagnostyczno- konsultacyjne resortu sprawiedliwości. Dlatego zmiana § 14 ust. 1 pkt 4 lit. d zarządzenia z dnia 4 lutego 1994 r., która nastąpiła zarządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 maja 1994 r., oznacza tylko to, że od dnia 1 czerwca 1994 r. w sposób jednoznaczny zostało określone, że za trudne warunki pracy dodatek do wynagrodzenia przysługuje tylko pracownikom pedagogicznym rodzinnych ośrodków diagnostyczno-konsultacyjnych.

Rozszerzająca wykładnia wymienionego wyżej § 14 ust. 2 pkt 4 lit. d zarządzenia z dnia 4 lutego 1994 r. rażąco narusza prawo, a także narusza interes Rzeczypospolitej Polskiej, gdyż w jej wyniku zakład pracy, dysponujący jedynie środkami finansowymi pochodzącymi z budżetu państwa, został zobowiązany do wypłacenia pracownikowi nienależnego świadczenia wraz z odsetkami.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wnoszący rewizję nadzwyczajną Minister Sprawiedliwości trafnie zarzucił, że wyroki obydwu Sądów uznające prawo powódki do 40% dodatku z tytułu trudnych warunków pracy w okresie od 1 września 1993 r. do 31 maja 1994 r. zostały wydane z rażącym naruszeniem prawa materialnego.

Na podstawie § 16 ust. 1 i 2 zarządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 lipca 1989 r. w sprawie wynagradzania nauczycieli (M.P. Nr 29, poz. 222) nauczycielom i wychowawcom wymienionych w tym przepisie szkół, zakładów, placówek i ośrodków przysługiwał dodatek za trudne warunki pracy. Przysługiwał on między innymi nauczycielom ośrodków adopcyjno-opiekuńczych i wynosił 10% wynagrodzenia zasadniczego (ust. 1 pkt 9).

W spornym czasie prawo do dodatków za trudne warunki pracy pracowników

pedagogicznych regulowały następujące akty prawne: zarządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 kwietnia 1993 r. zmieniające zarządzenie w sprawie wynagradzania nauczycieli (M.P. Nr 23, poz. 239), zarządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 4 lutego 1994 r. w sprawie wynagradzania nauczycieli (M.P. Nr 10, poz. 80) oraz zarządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 maja 1994 r. zmieniające zarządzenie w sprawie wynagradzania nauczycieli (M.P. Nr 29, poz. 239).

Gdy chodzi o zarządzenie z dnia 29 kwietnia 1993 r., to przede wszystkim wprowadziło ono zmianę § 16 zarządzenia z dnia 21 lipca 1989 r. polegającą na podziale nauczycieli i wychowawców na kategorie (od I do V) i zróżnicowaniu dodatków za trudne warunki pracy w zależności od zaliczenia nauczyciela - ze względu na charakter wykonywanej przez niego pracy - do określonej kategorii. Zmiana dotychczasowych przepisów o wynagrodzeniu polegała również na pominięciu nauczycieli ośrodków adopcyjno- opiekuńczych jako tych, którym przysługuje dodatek za trudne warunki pracy. Nie zostali oni bowiem wymienieni w zmienionym § 16, natomiast w przepisie tym znaleźli się "pracownicy pedagogiczni ośrodków diagnostyczno-konsultacyjnych" (§ 16 ust. 2 pkt 4c).

Kolejne zarządzenie z dnia 4 lutego 1994 r. utrzymało w omawianym zakresie dotychczasowy stan prawny, co oznacza, że pracownicy pedagogiczni ośrodków adopcyjno-opiekuńczych nie mieli nadal prawa do dodatku za trudne warunki pracy. Wobec tego jednak, że rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 sierpnia 1993 r. w sprawie ośrodków adopcyjno-opiekuńczych (Dz. U. Nr 84, poz. 394) przyjęło w § 1 ust. 3, iż ośrodek adopcyjno-opiekuńczy jest specjalistyczną placówką o charakterze diagnostyczno-konsultacyjnym, zarówno powódka jak i oba Sądy uznały, że praca w "placówce o charakterze diagnostyczno-konsultacyjnym" jest tożsama z pracą w "ośrodku diagnostyczno- konsultacyjnym".

Jest to pogląd błędny. Poza różnicami w charakterze pracy, co wynika z akt sprawy i na co zwrócił uwagę wnoszący rewizję nadzwyczajną, i w nazwach placówek, które świadczą o ich odrębnościach, ważne jest także to, że rozporządzenie z dnia 17 sierpnia 1993 r. w sprawie ośrodków adopcyjno-opiekuńczych nie zawiera jakichkolwiek unormowań płacowych i nie służy określeniu wysokości wynagradzania. Celem jego wydania było "inicjowanie i wspomaganie zastępczych form opieki i wychowania rodzinnego" (§ 1 ust. 1). Tak więc zarządzenie z dnia 4 lutego 1994 r. w niczym nie zmieniło dotychczasowej sytuacji powódki, gdy chodzi o wynagrodzenie. W dalszym ciągu nie przysługiwał jej dodatek za trudne warunki pracy, gdyż praca na stanowisku nauczyciela i wychowawcy w ośrodku adopcyjno-opiekuńczym nie uprawniała do tego dodatku.

Prawo do omawianego dodatku nie wynika również dla powódki z następnego aktu prawnego, tj. z zarządzenia z dnia 11 maja 1994 r. Zarządzenie to nie przewiduje bowiem dodatku za trudne warunki pracy w ośrodku adopcyjno-opiekuńczym (w takim zaś ośrodku powódka pracowała w okresie spornym), a co więcej - wyklucza możliwość utożsamiania ośrodka adopcyjno-opiekuńczego jako "specjalistycznej placówki o charakterze diagnostyczno-konsultacyjnym" z ośrodkiem diagnostyczno-konsultacyjnym, ponieważ w nazwie tego ośrodka znalazł się jeszcze jeden człon - "rodzinny". Od tej chwili nie ma już zatem wątpliwości, że prawo do dodatku za trudne warunki pracy przysługuje od dnia 1 czerwca 1994 r. "pracownikom pedagogicznym rodzinnych ośrodków diagnostyczno-konsultacyjnych".

W świetle przedstawionych uregulowań trafne jest przeto stanowisko rewidującego, że w spornym czasie powódka nie miała prawa do omawianego dodatku. Tym samym obydwie wyroki przyznające jej ów składnik wynagrodzenia zostały wydane z rażącym naruszeniem prawa materialnego, usprawiedliwiającym wniesienie rewizji nadzwyczajnej.

Mimo powyższej oceny Sąd Najwyższy rewizji tej nie uwzględnił, gdyż w wydaniu wyroków zasądzających na rzecz powódki kilka milionów złotych jako wynagrodzenia za pracę nie dopatrywał się naruszenia interesu Rzeczypospolitej Polskiej, zaś rewizja nadzwyczajna została złożona po upływie terminu przewidzianego w art. 421 § 2 k.p.c. Dodatkowym argumentem na rzecz tej tezy jest okoliczność, że zarządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 sierpnia 1993 r. w sprawie ośrodków adopcyjno-opiekuńczych - ze względu na zawarte w nim sformułowania - mogło prowadzić do mylnej oceny stanu prawnego przez Sądy. Również uściślenie w zarządzeniu tego Ministra z dnia 11 maja 1994 r., że przez "ośrodki diagnostyczno-konsultacyjne" należy rozumieć "rodzinne ośrodki diagnostyczno-konsultacyjne" mogło nasunąć wniosek, że dopiero od daty wejścia w życie tego zarządzenia pracownikom ośrodków adopcyjno-opiekuńczych nie przysługuje dodatek za trudne warunki pracy.

Z tych względów i stosownie do art. 421 § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy oddalił rewizję nadzwyczajną.

=====